

אחרון החלוצים הראשונים

ר' משה שמואל ראב מעלה זכרונות מןמים עָבְרו

סון ועד אילת. הפיללו או, בעת העליה על הקרקע לפני שבעים וחמש שנים, כי מ"י שהו מהם יזכה לחזות בהקמת המדינה?

ישיש שחזה, אולם מלא מרץ, יושב לפי ני אחרון החלוצים הראשונים, יבשעה שהוא מספר על הימים ההם אני מהלחר: אילו הענקנו מדליות, ודאי שהיינו צריכים להי עניק מדליה השנה, שנת יובל השבעים וחי מש לפתח תקוה, לרבי משה שמואל ראב שהוא וחבריו הכשירו את הקרקע לגדול במאורעות תולדותינו מעת הלכנו בגולה.

ג. קרסל

שעלה ברגל לארץ ישראל לפני שמונים וארבע שנים ומשך אחריו את כל קרוביו ובני משפחתו. אנשי כפר היו בני המשי פחה, ואביו ר' אליעזר ראב וכן אחיו הבכור ר' יהודה ראב באו לארץ כחקלאים מנוסים. הם עלו לירושלמה, וכאן מצאו, לתמהונם, כמה וכמה מבני תי"ש שוב הישן ומבני הונגריה, שבחלו ב"חלוקה" והלכו לפתח תקוה והקימו את המושבה הראשונה.

ודאי, שקשה לו, לר' משה שמואל, לתאר לפני כיצד נראה מקום זה בעת העליה על הקרקע. יושבים אנו עתה במרכז המושבה הוותיקה, והישיש משתדל לשוות לפני את השממה שמלפני שבעים וחמש שנים, את הקדחת ששררה על גדות הירקון ואת תל אותיהם של המתיישבים. היינו החקלאים היתידים כאן בפתח תקוה — מספר הוא — כי בהונגריה עסקנו בחקלאות. בני ירו"שלים לא היה להם המושג הקל ביותר על עבודת האדמה, שכה הרבו לחלום עליה. והנה כאן אירע אחד הפלאים הגדולים: בני ירושלים יחד עם בני הונגריה נכנסו לעבודה ואף לשמירה על הנפש והר"כוש.

מצב הבטחון היה פרוץ, והשכנים העריבים רגילים היו לראות את היהודים כפחדנים. והנה כבר בשנה הראשונה לעליה על הקרקע לימדו יהודים אלה את השכנים, לקח כזה, שלא העיזו עוד, לנסות את מזלם בגניבות ובפגיעות בנפש. עוד שמורים בידי הישיש הצלומים כשהוא חגור נשק, וכשבאיכוחם של חובבי ציון מתאר את בני פתח תקוה מלפני ששים שנה, הוא מספר על ישישנו זה, שהיה אז במלוא כוחו, כי במעונו תלויים, כל יו"ש על הקיר. אין זה הזיון בלתי רגיל כיום — לפגוש יהודים בעל יזקן חגור נשק. אולם בימים ההם היו אדוקי פתח תקוה המזויינים למשל בפי הכל, אילו הסיר אחד מהם את נשקו מעליו — הרי לפניך, רבי"ל לכל פרטיו ודקדוקיו, ובעיקר לפי אורה החיים המסורתי והדתי.

הישיש מספר על רעיו וידידיו, ששבקו חיים לכל חי לפני שנים הרבה ונשכחו מלב: הרי הרב ר' אריה ליב פרומקין, שעשה הרבה לשיקומה של פתח תקוה והיה חלוץ המטעים בה, בריה"י משונה היה פרומקין זה: גדול בתורה, משכיל, מתימטיקאי, חימאי (עשה כמה וכמה נסיונות ביינות) והראשון שהקנה תורה לילדי המושבה. הרי הרב ר' עקי"ב בא יוסף של זינגר, קנאי אדוק מאין כמוהו, שהיה גם קנאי לדיבור העברי רי וראה בעליה על הקרקע מאורע גדול וקדוש, עד שתקע ביום זה בשור פר, וכך מספר הישיש על דמויות יספור סיב, ודואב הלב, שירדו כולם לעולם השיכ"ח, והרי כל אחד מהם קיפל בחייו פרי שת חיים מופלאה של גבורה וחלוציות, בטרם היו קיימים מושגים אלה.

גזע שלם הקים ישישנו זה: תשעה ילדים, 58 נכדים, ושילשים וריבעים במספר שאינו נוקב אותו מחמת, עינא בישא, ברם יותר מכל מתגאה הוא על שזכה למת שלא זכו רבים מדעי — למדינת ישראל ולרשת של יושבים עברים מצ"י

היה זה לפני שבעים ושתיים שנה, ברוסיה הדרומית פרצו פרעות ביהודים ופשטו על פני ערים ועיירות. פליטי חרב ברחו לכל מקום שנשאה אותם הרוח, ובלבד להימלט מגיא התופת, הפליטים לאלפים הצטרפו בערי הגבול על מנת להגיע משם למקומות מבטחים. הציבוריות היהודית בעולם נתעוררה לעזור בהסדרת ההגירה ההמונית. בעתונות היהודית בכל הלשונות פורסמו הצעות ותכניות לעזרה ולהצלה. רק ארץ אחת לא נתנה יד למפעל הצלה זה, והיא ארץ ישראל.

אמת, הישוב העברי בארץ היה בעצמו זקוק לעזרה. כל כולו מרוכז היה בערים וניזון מ"החלוקה". שלוש שנים לפני הפרעות ברוסיה יצאו קצת מיהודי ירושלים להגות יסוד למושבה החקלאית הראשונה פתח תקוה. אולם לאחר סבל רב ומכ"שולים לאין קץ נתפורה החבורה וחזרה לירושלים. והנה באחד הימים מופיע כרוז ליהודי הגולה, המופים והסובלים, ואף שהוא מארץ ישראל — נעימתו וחכנו אחריב, שונים וחדשים לחלוטין. רגילה היתה הגולה לברושים מארץ ישראל, שביקשו לחמים לישוב עלוב, עני ודל, ברם הפעם דובר בלישון שאינה משתמעת לשתי פנים, כי הישרב הדל הזה נכון להרשיט עזרה ליהודי הגולה ע"י העלתם לארץ והשתרשותם בקרקע, בעבודת האדמה.

אני מעיין ברשימה הארוכה של התי תומים על הכרוז ורואה שכולם שוכני עפר זה עשרות בשנים — חוץ מאחד, רבי משה שמואל ראב, שיזכה לחיים טובים וארוכים.

הרבה דברים דימתה הציננות לחדש, ברם המעיין בכרוז זה ימצא כי אין דבר חדש בציננות, שלא נאמר כאן. הרי החזות השחורה על עתיד ישראל בגולה, הרי הלעג לשיבת השאננה בוכר בכל הנכרי יות, ואחרון אחרון — הקריאה לעלות ול"היאחו בארץ ישראל, כי רק כאן מקומנו ועחידנו כעם. אכן, תכלית מעשית היתה לכרוז: מחבריו ביקשו לחדש את הישוב בפתח תקוה ע"י עליה וע"י שיתוף של בני הישוב עם בני הגולה.

והריני יושב בימים אלה עם ראב הישיש — בן 91 הוא כיום, לאורך ימים — ומבקש ממנו להעלות לפני קצת מזכרונותיו על הימים ההם, עה עלה לארץ לפני שבעים ושמונה שנים עם הוריו. והוא מספר על מורו ורבו בארץ הולדתו הונגריה, יהושע שטמפר, בן דודו.

ר' מ. ש. ראב, "בנימים הקה"ל.